देशको वर्तमान आर्थिक स्थिति

(आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित)

मूद्रा, कर्जा, तरलता र अल्पकालीन ब्याजदर स्थिति

मुद्रा प्रदाय

१. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनाको अवधिमा विस्तृत मुद्रा प्रदाय अघिल्लो वर्षको तुलनामा उच्च रहेको छ । गत वर्ष उक्त मुद्रा ८.४ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ११.४ प्रतिशतले विस्तार भएको छ । खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धि उच्च रहेकाले मौद्रिक विस्तार भएको हो ।

२. संकुचित मुद्रा प्रदाय अघिल्लो वर्ष ६.३ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ५.८ प्रतिशतले बढेको छ। विस्तृत मुद्रा प्रदायको अर्को अंश आवधिक निक्षेप अघिल्लो वर्ष ९.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा १४.१ प्रतिशतले बढेको छ। गोर्खा विकास बैंकले प्राथमिक शेयर निष्काशन गर्दा उच्च मात्रामा सङ्कलन हुन गएको रकम वाणिज्य बैंकहरूमा जम्मा हुन गएकोले आवधिक निक्षेपको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

३. मौद्रिक विस्तारको प्रमुख स्रोतहरूमध्ये खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विनिमय मूल्याङ्कन नाफा-नोक्सान समायोजित) अघिल्लो वर्ष १२.७ प्रतिशत (रू १३ अर्ब ६५ करोड) ले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ८.७ प्रतिशत (रू १२ अर्ब १९ करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर कम रहेको तथा निर्यात घटेको कारण उक्त सम्पत्तिको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा न्यून रहेको हो ।

कुल आन्तरिक कर्जा

४. मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जा अघिल्लो वर्ष ५.८ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ८.७ प्रतिशतले बढेको छ। वाणिज्य बैंकहरूको विकास बैंक, तथा वित्त कम्पनीहरूमा अल्पकालीन लगानी बढेकोले समीक्षा अवधिमा आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

५. कर्जा योगाङ्कहरूमध्ये नेपाल सरकारमाथि मौद्रिक क्षेत्रको खुद दावी अघिल्लो वर्ष ३ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा ११.६ प्रतिशतले घटेको छ। समीक्षा अवधिमा सरकारी खर्च वृद्धिदरभन्दा राजस्व सङ्कलन वृद्धिदर उच्च रही नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग उल्लेख्य बचत कायम रहेको फलस्वरूप नेपाल सरकारमाथिको मौद्रिक क्षेत्रको दावी थप घटेको हो ।

६. गैरवित्तीय सरकारी संस्थाहरूमाथिको दावी अघिल्लो वर्ष ५.० प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा २.१ प्रतिशतले बढेको छ। समीक्षा अवधिमा नेपाल आयल निगम, नेपाल खाद्य संस्थान, नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेड, गोरखापत्र संस्थान र जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेडले बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट थप कर्जा उपयोग गरेकोले उक्त दाबी केही बढेको हो ।

७. अघिल्लो वर्ष १.२ प्रतिशतले घटेको वित्तीय संस्थाहरूमाथिको दाबी समीक्षा अवधिमा उल्लेख्य रूपमा बढेको छ। समीक्षा अवधिमा गोर्खा विकास बैंकले निष्काशन गरेको शेयर खरीदको लागि सर्वसाधारणबाट जम्मा भएको रकम वाणिज्य बैकहरूमा राखिएको र सो रकम वाणिज्य बैंकहरूले विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूमा अल्पकालीन लगानी गरेकोले मौद्रिक क्षेत्रको गैरसरकारी वित्तीय संस्थाहरूमाथिको दाबी बढेको हो ।

८. आन्तरिक कर्जाको मुख्य अंश निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा अघिल्लो वर्ष ९.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा १०.७ प्रतिशतले बढेको छ। निर्यातमा ह्रास, आयातको वृद्धिदरमा कमी र औद्योगिक क्षेत्रमा शिथिलता जस्ता कारणले निजी क्षेत्रतर्फको बैङ्क कर्जा वृद्धि अपेक्षित रूपमा रहन नसके तापनि र अघिल्लो वर्षको भन्दा सीमान्त रूपमा मात्र बढेको छ। नेपाल बैंक लिमिटेड तथा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले समीक्षा अवधिमा गरेको रू. १६ अर्ब बराबरको बक्यौता कर्जा अपलेखनलाई हटाउने हो भने निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा ४.१ प्रतिशत मात्र बढेको देखिन्छ ।

९. खुद गैरमौद्रिक दायित्व अघिल्लो वर्ष ५.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ०.५ प्रतिशतले मात्र बढेको छ। नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले खराब कर्जा र ब्याजको केही अंश अपलेखन गरेकोले कर्जा नोक्सानी व्यवस्था र ब्याज मुल्तबी हिसाब घट्न गई गैरमौद्रिक दायित्व वृद्धि समीक्षा अवधिमा कम दरले बढेको हो ।

तरलता प्रवाह

१०. समीक्षा अवधिमा विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपमार्फत् कुल रू ४४ अर्ब ९४ करोड बराबरको अमेरिकी डलरको खरीद र ५१ करोडको बिक्री हुनगई जम्मा रू ४४ अर्ब ४३ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भएको छ। अघिल्लो वर्ष अमेरिकी डलरको खरीद तथा बिक्रीमार्फत कुल रू ३० अर्ब ७० करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो । निजी क्षेत्रको विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर गत वर्षको गतिमा नबढे तापनि सन्तोषप्रद नै रहनुका साथै आयात वृद्धिदर न्यून रहेकोले विदेशी विनिमय बजारमा अमेरिकी डलर खरीद हस्तक्षेपमा वृद्धि भएको हो ।

तालिका १: प्रथम आठ महिनामा विदेशी विनिमय बजारमार्फत कर्जा प्रवाह

रू. अर्बमा

महिना	2062/63			2063/64		
	खरीद	बिक्री	खुद तरलता प्रवाह	खरीद	बिक्री	खुद तरलता प्रवाह
श्रावण	1.70	0.52	1.18	6.55	-	6.55
भाद्र	2.16	-	2.16	4.75	-	4.75
आश्विन	3.78	-	3.78	5.59	-	5.59
कार्तिक	6.20	-	6.20	5.13	-	5.13
मंसिर	4.83	-	4.83	6.88	-	6.88
पौष	4.49	0.13	4.36	5.42	-	5.42
माघ	2.93	-	2.93	3.36	0.51	2.85
फागुन	5.26	-	5.26	7.26	-	7.26
कुल	31.35	0.65	30.70	44.94	0.51	44.43

तरलता प्रशोचन

११. समीक्षा अवधिमा विदेशी विनिमय बजारमा गरिएको हस्तक्षेपबाट अर्थतन्त्रमा बढ्न गएको तरलतालाई खुला बजार कारोवार संचालनमार्फत प्रशोचन गरियो । गत वर्ष कारोवारको आधारमा खुद रू ८ अर्ब ७६ करोडको तरलता प्रशोचन भएकोमा समीक्षा अवधिमा कुल रू २१ अर्ब ९५ करोड बराबरको खुद तरलता प्रशोचन भयो । गत वर्ष बिक्री बोलकबोल र रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत क्रमश: रू ५ अर्ब ४ करोड र रू ५ अर्ब गरी जम्मा रू १० अर्ब ४ करोड बराबर तरलता प्रशोचन र खरीद बोलकबोल र रिपो बोलकबोलमार्फत क्रमश: रू ८३ करोड र रू ४५ करोड गरी रू १.२८ अर्ब तरलता प्रवाह भएको थियो भने समीक्षा अवधिमा बिक्री बोलकबोल मार्फत रू ७ अर्ब ८९ करोड र रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत रू १४ अर्ब ६ करोड गरी जम्मा रू २१ अर्ब ९५ करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भयो ।

तालिका २: खुला बजार कारोवार स्थिति (प्रथम आठ महिना)

रू अर्बमा

	2062/63	2063/64
खरीद बोलकबोल	0.83	-
बिक्री बोलकबोल	5.04	7.89
रिपो बोलकबोल	0.45	-
रिभर्स रिपो बोलकबोल	5.00	14.06

स्थायी तरलता सुविधा उपयोग

१२. समीक्षा अवधिमा स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग बढेको छ । गत वर्ष वाणिज्य बैंकहरूले रू.२ अर्ब २८ करोड बराबरको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेकोमा समीक्षा अवधिमा कुल रू ८ अर्ब ४९ करोड बराबरको उक्त सुविधा उपयोग गरेका छन् । समीक्षा अवधिमा केही वाणिज्य बैंकहरूमा तरलता अभाव रहेको कारणले स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग बढेको हो । समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको बीचमा हुने अन्तरबैंक कारोवारमा भने कमी आयो । गत वर्ष वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू १ खर्ब २९ अर्ब बराबरको अन्तरबैंक कारोवार गरेकोमा समीक्षा अवधिमा रू १ खर्ब ११ अर्ब बराबरको कारोवार गरेका छन ।

अल्पकालीन व्याजदर

१३. वाणिज्य बैंकहरूसँग अत्याधिक तरलता रहेकोले अल्पकालीन व्याजदरहरू गत वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिको अन्तमा केही न्यून रहेका छन । गत वर्ष ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको व्याजदर २.६५ प्रतिशत रहेकोमा यस वर्ष २.३६ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तैगरी भारित औसत अन्तर बैंक व्याजदर गत वर्ष २.८४ प्रतिशत रहेकोमा यस वर्ष १.३९ प्रतिशत रहेको छ ।

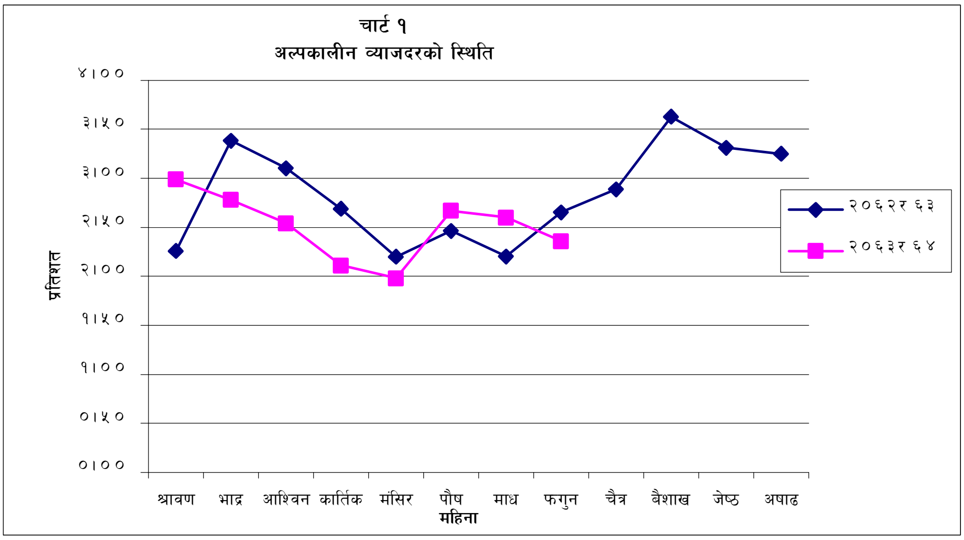

lwtf]kq ahf/

१४. आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को पहिलो आठ महिनामा नेपाल धितोपत्र बोर्डले ९ वटा वित्तीय संस्थालाई रू. २२ करोड २२ लाख ५० हजार बराबरको साधारण शेयर र ८ वटा वित्तीय संस्थालाई रू ५३ करोड १२ लाख ५० हजार बराबरको अग्राधिकार शेयर निष्कासनको लागि स्वीकृति प्रदान गरेको छ ।

१५. वार्षिक बिन्दुगत आधारमा नेप्से परिसूचक ४६.८५ प्रतिशतले बढेर २०६३ फागुन मसान्तमा ४९८.९८ बिन्दुमा पुगेको छ । यो परिसूचक २०६२ फागुन मसान्तमा ३३९.७९ रहेको थियो ।

१६. २०६३ फागुन मसान्तमा बजार पूँजीकरण वार्षिक बिन्दुगत आधारमा ६१.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू १३० अर्ब १८ करोड पुगेको छ । परिणामस्वरूप २०६३ फागुन मसान्तमा बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २०.२ प्रतिशत पुगेको छ । यस्तो अनुपात २०६२ फागुन मसान्तमा १३.८ प्रतिशत रहेको थियो । सूचीकृत कम्पनीहरूको बजार पूँजीकरणमा विगतमा झैं बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सबैभन्दा ठूलो हिस्सा ओगटेका छन् । जसअनुसार वजार पूंजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको ८२.७ प्रतिशत, उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको ४.७ प्रतिशत, होटल हरू को २.३ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरूको ०.६ प्रतिशत र अन्यको ९.६ प्रतिशत अंश रहेको छ ।

१७. सूचीकृत कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजीको वार्षिक वृद्धि १२.७ प्रतिशत रही २०६३ फागुन मसान्तमा रू २१ अर्ब १ करोड पुगेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले थप साधारण शेयर तथा हकप्रद शेयर निष्काशन गर्नुका साथै केही नयां सस्थाहरू नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.मा सूचीकृत भएकाले समेत चुक्ता पूँजीमा वृद्धि भएको हो ।

१८. २०६३ फागुन मसान्तमा मासिक कारोवारको बजार पूँजीकरणसंगको अनुपात (Turnover ratio) ०.५५ प्रतिशत पुगेको छ । यस्तो अनुपात २०६२ फागुन मसान्तमा ०.४१ प्रतिशत थियो ।

१९. नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.ले लामो समयदेखि साधारण सभा नगरेका, लेखा परीक्षण नगरेका, र बन्द अवस्थामा रहेका १२ वटा कम्पनीहरूको सूचीकरण खारेज गरेको कारण सो लिमिटेडमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरूको संख्या २०६३ फागुन मसान्तमा १३१ रहेको छ । कुल सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये ९६ वटा वित्तीय संस्था, २१ वटा उत्पादन र प्रशोधन गर्ने उद्योगहरू, ४ वटा होटल, ५ वटा व्यापारिक संस्थाहरू र ५ वटा अन्य समूहमा रहेका छन् ।

२०. शेयरबजारको उतारचढाव (Volatility) मापन गर्नका लागि प्रयोग गरिने बाह्र महिनाको rolling standard deviation २०६२ फागुन मसान्तमा १६.३ रहेकोमा २०६३ फागुन मसान्तमा ६९.२ पुगेको छ ।

२१. २०६३ असार ३२ लाई आधार मानी गणना गरिएको नेप्से Sensitive परिसूचक २०६३ फागुन मसान्तमा १२३.३१ रहेको छ । यो परिसूचक २०६३ माघ मसान्तमा १३१.०२ रहेको थियो ।

d'b|f:kmLlt

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

२२. आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को प्रथम आठ महिनामा वार्षिक विन्दुगत आधारमा समग्र उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.२ प्रतिशतमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६२।६३ को सोही अवधिमा यस्तो वृद्धिदर ७.७ प्रतिशत रहेको थियो । चालु आर्थिक वर्षको माघ/फागुन महिनामा पटक पटकको तराई बन्दले आपूर्ति व्यवस्था प्रभावित हुन गई तरकारी तथा फलफुल (१८.४ प्रतिशत) लगायतका खाद्य पदार्थहरूको मूल्यमा पर्न गएको चाप, मौसमी प्रतिकूलताका कारण गहुँ, दलहन जस्ता खाद्यान्नको उत्पादनमा आएको कमीका कारण उक्त वस्तुहरूको मूल्यमा हुन गएको उल्लेख्य वृद्धि तथा भारतबाट आयात हुने वस्तुहरूमध्ये विशेषतः मरमसला (२६.८

प्रतिशत), दाल (१७.९ प्रतिशत) आदिमा भएको मूल्य वृद्धिको प्रभाव समेतका कारणहरूले समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा चाप पर्नगएको छ । तथापि, २०६२ फागुन महिनामा पेट्रोलियम पदार्थमा भएको मूल्य वृद्धिको आधार प्रभाव (Base Effect) समाप्त भएको कारण समीक्षा अवधिमा गैह्रखाद्य बस्तु तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा तुलनात्मकरूपमा कम चाप पर्न गएको छ । उपरोक्त कारणहरूले गर्दा समग्रमा समीक्षा अवधिमा मुद्रास्फीतिमा चाप कम परेको छ ।

२३. समूहगत रूपमा, खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क २०६२ फागुनको ६.२ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ९.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस अवधिमा तरकारी तथा फलफूलमा भएको १८.४ प्रतिशतको उल्लेख्य मूल्य वृद्धि तथा मरमसला, दलहन, माछा-मासु एवं फुल र तेल तथा घ्यूमा भएको क्रमशः २६.८ प्रतिशत, १७.९ प्रतिशत, १२.० प्रतिशत र १०.९ प्रतिशतको उच्च दरको वृद्धि नै यस समूहको मूल्यमा चाप पार्ने प्रमुख कारकहरू हुन् । यसैगरी गैह्रखाद्य बस्तु तथा सेवा समूहको सूचकाङ्कमा २०६२ फागुनमा ९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६३ फागुनमा ३.२ प्रतिशतको न्यून दरले वृद्धि भएको छ । समीक्षा अवधिमा यस समूहको वृद्धिदर कम हुनुमा पेट्रोलियम पदार्थमा भएको मूल्य वृद्धिका कारण गतबर्ष यातायात तथा संचार समूहमा २१.२ प्रतिशत, इन्धन, विजुली एवं पानी समूहमा २२.८ प्रतिशत तथा घरायसी सरसामान एवं सेवा समूहमा १४.१ प्रतिशतको उच्च वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धि नभएको र गतबर्षको उक्त बस्तुहरूको मूल्यवृद्धिको आधार प्रभाव हटिसकेको कारणबाट उक्त समूहहरूको वृद्धिदर न्यूनरूपमा रहन गई क्रमशः ०.५ प्रतिशत, १.४ प्रतिशत र ३.१ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी, भौगोलिक आधारमा समीक्षा अवधिमा पहाड, तराई र काठमाडौ उपत्यकाको मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः ५.२ प्रतिशत, ६.५ प्रतिशत र ६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस्तो वृद्धिदर गत बर्षको सोही अवधिमा क्रमशः ७.६ प्रतिशत, ९.० प्रतिशत तथा ५.५ प्रतिशत रहेको थियो ।

२४. २०६३ फागुनमा अन्तर्निहित मुद्रास्फीति (Core Inflation) विन्दुगत आधारमा ६.८ प्रतिशत रहेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा उक्त मुद्रास्फीति ३.७ प्रतिशत रहेको थियो । मुख्यतया, उत्पादनमा कमी आई भारतीय बजारमा मूल्य बढन गएका कारण समीक्षा अवधिमा खाद्यान्न, खासगरी गहुँ तथा गहुँजन्य पदार्थ (२७.७ प्रतिशत), दलहन (१७.९ प्रतिशत), मरमसला (२६.८ प्रतिशत) लगायतका खाद्य पदार्थहरूको मूल्यमा उल्लेख्य वृद्धि भएको कारणले गर्दा समीक्षा अवधिमा अन्तर्निहित मुद्रास्फीतिमा चाप पर्न गएको हो ।

थोक मुद्रास्फीति

२५. वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०६३ फागुनमा राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कमा १२.२ प्रतिशतको उच्च वृद्धिदर देखा परेको छ । गत वर्ष यसै अवधिको ६.२ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा अवधिमा थोक मुद्रास्फीतिको दर झण्डै दोव्वरले वृद्धि हुनुमा कृषिजन्य बस्ततर्फ दाल (२४.० प्रतिशत), तरकारी तथा फलफुल (४१.० प्रतिशत), मरमसला (२७.७ प्रतिशत), खाद्यान्न (१५.८ प्रतिशत), पशुजन्य बस्तु (१३.३ प्रतिशत) तथा आन्तरिक उत्पादनतर्फ निर्माण सामाग्री (१६.६ प्रतिशत) आदि मा भएको उच्च दरको मूल्य वृद्धि नै प्रमुख कारकको रूपमा रहेको छ ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

२६. वार्षिक बिन्दुगत आधारमा २०६३ फागुन महिनामा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (२०६१।६२=१००) १०.१ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यसै अवधिमा उक्त सूचकाङ्कमा ४.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । २०६३ साउनमा भएको सरकारी कर्मचारीहरूको १० प्रतिशतको भत्ता वृद्धिको प्रभावस्वरूप निजामती तथा सार्वजानिक संस्थानका कर्मचारी, सेना, प्रहरी, शिक्षक लगायतको तलवमा बढोत्तरी भएको छ । केहीसमय यता मजदूर यूनियनहरूको दवावका कारण वृद्धि भइरहेका ज्यालादरहरूका कारण औद्योगिक मजदूरहरूको ज्यालादर सूचकाङ्कमा १३.३ प्रतिशतको उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । यसैगरी नेपाली यूवाहरूको शहरोन्मुख प्रवृति तथा वैदेशिक रोजगारीतर्फ भइरहेको आकर्षण जस्ता कारणहरूले गर्दा ग्रामीण क्षेत्रमा मजदूरहरूको आपूर्तिमा कमी आउन गई समीक्षा अवधिमा कृषि मजदूरहरूको ज्यालादर सूचकाङ्क (१०.९ प्रतिशत) तथा निर्माण मजदूरहरूको ज्यालादर सूचकाङ्क (७.५ प्रतिशत) मा वृद्धि हुन गएको छ । उपरोक्त कारणहरूले गर्दा समग्रमा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमा चाप पर्न गएको हो । यस अवधिमा तलव सूचकाङ्कमा ६.२ प्रतिशत तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमा ११.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । गत बर्ष ती सूचकाङ्कहरू क्रमशः ०.४ प्रतिशत र ५.७ प्रतिशतले बढेका थिए ।

;/sf/L ljQ l:ylt

सरकारी खर्च

२७. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनाको अवधिमा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च १५.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०६३ फागुन मसान्तमा रू ६० अर्व ६५ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६२/६३ को सोही अवधिमा कुल सरकारी खर्च १३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

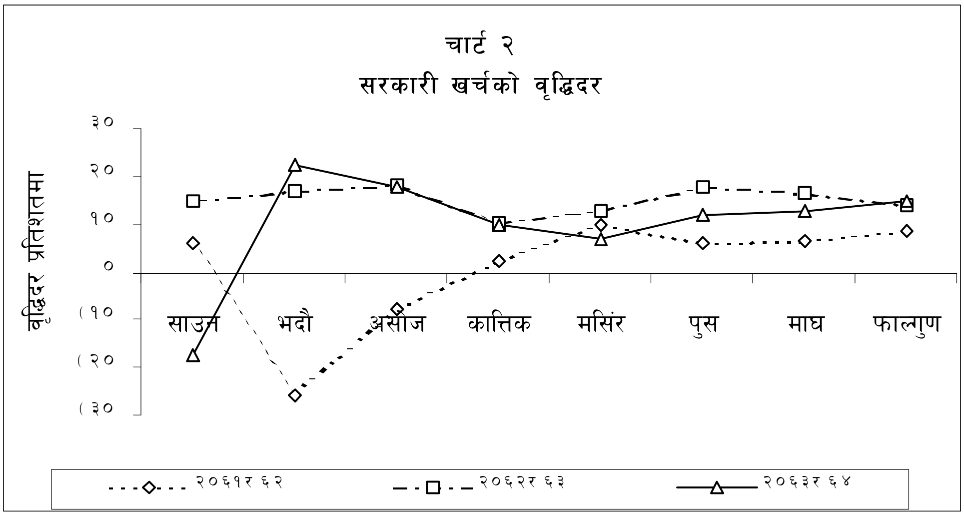

२८. कुल सरकारी खर्चमध्ये चालु खर्च समीक्षा अवधिमा १४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६३ फागुन मसान्तमा रू ४२ अर्ब ८७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा चालु खर्च १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । आर्थिक वर्षको पछिल्लो समयमा चालु खर्च अत्यधिक बढ्ने प्रवृत्ति देखिएकाले यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्न आवश्यक देखिएको छ ।

२९. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनाको अवधिमा सरकारको पूँजीगत खर्च अघिल्लो वर्षको ४१.२ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा १२.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६३ फागुन मसान्तमा रू ९ अर्ब १२ करोड पुगेको छ । तराई क्षेत्र तनावग्रस्त भएको र स्थानीय निकायमा जननिर्वाचित पदाधिकारीहरू नरहेकाले समेत पूँजीगत खर्चको वृद्धिदरमा ह्रास आएको हो ।

सरकारी राजस्व

३०. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनासम्ममा नेपाल सरकारको कुल राजस्व १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६३ फागुन मसान्तमा रू ४८ अर्ब ४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल राजस्व ४.६ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को बजेटमा भन्सार एवं अन्तःशुल्कका दरहरूमा गरिएको समायोजन, भन्सार मूल्याङ्कनमा सुधार, कर तिर्ने प्रवृत्तिमा सुधार, आयकरतर्फ संस्थागत आयकरमा भएको वृद्धि, मूल्य अभिवृद्धि करमा भएको वृद्धि र केही गैरकर राजस्वमा भएको वृद्धिको कारण समीक्षा अवधिमा राजस्व परिचालनको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको भन्दा उच्च रहेको हो ।

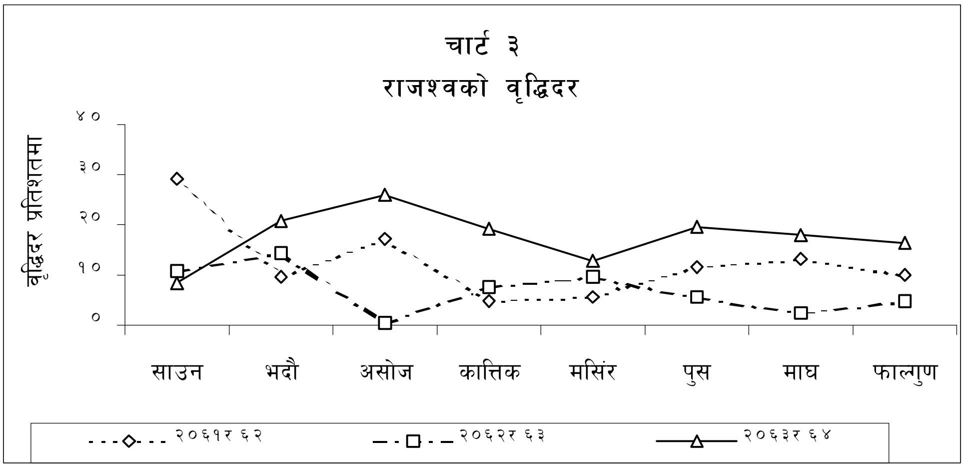

३१. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनासम्ममा नेपाल सरकारको कुल गैर ऋण साधन अघिल्लो वर्षको यसै अवधिको तुलनामा २४.७ प्रतिशतले बढेर रू ६० अर्ब ५९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो साधन ८.९ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । राजश्व तथा वैदेशिक नगद अनुदानको वृद्धि उत्साहप्रद रहेकाले कुल गैर ऋण साधनको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

३२. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनासम्ममा नेपाल सरकारलाई प्राप्त वैदेशिक अनुदान अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको ५१.९ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ७६.१ प्रतिशतले बढी रू १० अर्व ६३ करोड पुगेको छ ।

३३. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनामा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रू ६ करोड १ लाखले घाटामा रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा बजेट घाटा रू ४ अर्व १४ करोड रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा गैर-ऋण साधनको वृद्धिदर सरकारी खर्चको वृद्धिदरको तुलनामा अधिक रहेकोले सरकारको बजेट घाटा न्यून रहेको हो ।

३४. सरकारले समीक्षा अवधिमा रू ९ अर्ब ३० करोड आन्तरिक ऋण तथा रू २ अर्व १८ करोड वैदेशिक ऋण गरी रू ११ अर्ब ४८ करोड बराबरको ऋण परिचालन गरेको छ । पूँजीगत खर्च अपेक्षित रूपमा बढ्न नसकेकोले नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैङ्कसँग २०६३ फागुन मसान्तमा रू ११ अर्व ७० करोड नगद बचत कायम रहेको छ । सरकारसँग रहेको उल्लेखनीय परिमाणको नगद बचत तथा रू २ अर्ब ७० करोड आन्तरिक ऋण भुक्तानी भएकोले समीक्षा अवधिमा सरकारको खुद आन्तरिक ऋण भने रू ४ अर्व २ करोडले ऋणात्मक रहेको छ ।

३५. समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण रू ९० अर्व १८ करोड छ, जुन २०६३ असारमसान्तसम्म रू ९४ अर्व २० करोड थियो ।

j}b]lzs Jofkf/, zf]wgfGt/ / ljb]zL ljlgdo ;l~rlt

वस्तु व्यापार

३६. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को प्रथम आठ महिनामा कुल निर्यात ६.६ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल निर्यात १३.३ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल निर्यातमा भारततर्फको निर्यात गत वर्ष २०.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ६.४ प्रतिशतले ह्रास भएको छ । त्यसैगरी अन्य मुलुकतर्फको निर्यात गत वर्ष ०.१ प्रतिशतले ह्रास भएकोमा यस वर्ष थप ७.० प्रतिशतले ह्रास भएको छ । औद्योगिक क्षेत्रमा देखिएको समस्या, विद्युत कटौती एवं तराई बन्द आदिको कारण गर्दा निर्यातमा प्रतिकूल असर परेको हो ।

३७. भारततर्फ मुख्यतया पोलिस्टर धागो, गाईवस्तुका दाना, प्लाष्टिकका भाँडाकुँडा, जी.आई. पाइप र तयारी पोशाकको निर्यातमा उल्लेख्य कमी आएको कारण त्यसतर्फको निर्यात प्रभावित भएको हो भने विशेषगरी तयारी पोशाक, पश्मिना, ऊनी गलैंचा, हस्तकलाका सामान र छालाको निर्यातमा कमी आएकोले अन्य मुलुकतर्फको निर्यात घटेको हो ।

३८. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को प्रथम आठ महिनामा कुल आयात १.१ प्रतिशतले घटेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा कुल आयात २६.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कुल आयातमध्ये भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ३१.७ प्रतिशतले बढेकोमा यस वर्ष २.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ भने अन्य मुलुकबाट भएको आयात गत वर्ष १८.७ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा अवधिमा ६.४ प्रतिशतले घटेको छ ।

३९. आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को प्रथम आठ महिनामा भारतबाट मुख्यतया सवारी साधन तथा पाटपुर्जा, विद्युतीय सामाग्री, हट रोल्ड शीट इन्क्वाइल, कोल्ड रोल्ड शीट इन्क्वाइल, कृषि सामग्री तथा पार्टपूर्जाको आयात बढे पनि अन्य मुलुकबाट विशेषगरी पाम तेल, तयारी पोशाक, प्लाष्टिकका दाना, अन्य मेशिनेरी तथा पूर्जा र विद्युतीय सामाग्रीको आयात उल्लेख्यरूपले घटेको कारण कुल आयातमा केही ह्रास आएको हो ।

चालु खाता र शोधनान्तर स्थिति

४०. समीक्षा अवधिमा चालु खातामा रू. ११ अर्व ७६ करोडको बचत भएको छ । विशेषगरी खुद ट्रान्सफर आयमा आएको वृद्धिले गदा चालु खातामा यस्तो बचत सृजना भएको हो । अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा चालु खातामा रू. ५ अर्व ५६ करोड बचत भएको थियो ।

४१. वित्तीय खाता अन्तर्गत, समीक्षा अवधिमा रू. ५ अर्व १६ करोड बराबर सरकारी ऋण आप्रवाह भएको छ भने रू ४ अर्व ३२ करोड साँवा भुक्तानी भएको छ ।

४२. फलस्वरूप आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को प्रथम आठ महिनामा रू. १२ अर्व १९ करोड शोधनान्तर बचत भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रू. १३ अर्व ६५ करोड शोधनान्तर बचत भएको थियो ।

विदेशी विनिमय संचिति

४३. २०६३ असार मसान्तको तुलनामा २०६३ फागुन मसान्तमा बैंकिङ्ग क्षेत्रको कुल विदेशी विनिमय संचिति ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १ खर्ब ७७ अर्ब ८ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६२/६३ को सोही अवधिमा यस्तो संचिति ११.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कुल विदेशी विनिमय संचिति अमेरिकी डलरमा भने २०६२ असारदेखि २०६२ फागुन मसान्तसम्ममा ९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को सोही अवधिमा १२.७ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर २ अर्व ५१ करोड पुगेको छ । कुल संचितिमा परिवर्त्य संचितिको अंश २०६२ फागुन मसान्तमा ९४.० प्रतिशत रहेकोमा २०६३ फागुन मसान्तमा ९५.४ प्रतिशत रहेको छ भने अपरिवर्त्य संचितिको अंश ६.० प्रतिशतबाट घटेर ४.६ प्रतिशत रहन गएको छ । आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पहिलो आठ महिनाको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय संचितिको विद्यमान स्तरले १२.४ महिनाको वस्तु आयात र १०.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेकोले संचितिको स्तर सुविधाजनक रहेको छ ।

कच्चा पेट्रोलियम पदार्थ र सुनको मूल्य

४४. अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम (Crude Oil Brent) को मूल्य २०६२ फागुन मसान्तमा प्रति व्यारल अमेरिकी डलर ६३.०८ रहेकोमा २०६३ फागुन मसान्तमा ३.३ प्रतिशतले घटी प्रति व्यारल अमेरिकी डलर ६१.०२ रहेको छ । सुनको मूल्य भने २०६२ फागुन मसान्तको तुलनामा २०६३ फागुन मसान्तमा १५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई प्रति आउन्स अमेरिकी डलर ५५६.५० बाट अमेरिकी डलर ६४३.२५ पुगेको छ ।

ने.रू.को अमेरिकी डलरसँग प्रचलित विनिमयदर

४५. २०६३ असार मसान्तको तुलनामा २०६३ फागुन मसान्तमा नेपाली रूपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.११ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रूपैयाँ अमेरिकी डलरसँग १.४७ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको थियो ।